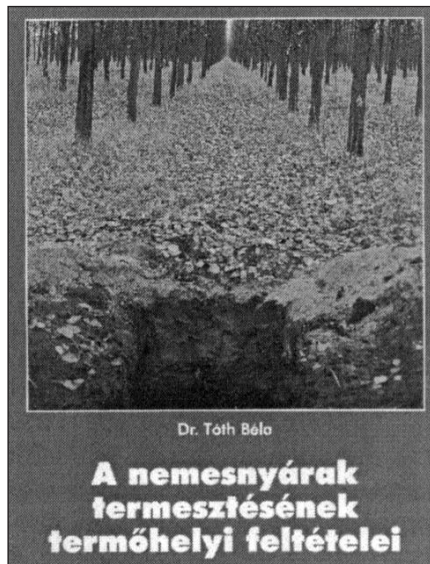

Könyvismertetés

Dr. Tóth Béla:

A nemesnyárok termesztésének termőhelyi feltételei című könyvéről

A hazai termőhelyfeltárás és kutatás újabb eredményének tekinthető dr. Tóth Béla „A nemesnyárok termesztésének termőhelyi feltételei” címmel megjelent könyve. Szakmai igény már régóta létezik arra, hogy a hazai erdőgazdálkodás alapjait képző termőhelyek, ill. az egyes fafajok termőhelyi igényét jobban megismerjük. A nemes nyárok az akác mellett az ültetvényszerű erdők gerincét képezik. „A mintegy 130 ezer ha nemes nyárok az erdők 6,7%-át teszik ki, a teljes fakitermelésben pedig 18%-kal jelentős részarányt képviselnek”, olvasható a bevezetőben. Gazdaságosságuk változó technológiák mellett nem vonható kétségbe, ezért mind az állami erdőgazdaságoknál, mind pedig a magánszférában továbbra is előnyt élveznek a gyors növekedésű nemesnyár-klónok. Mivel a természetvédelmi törekvések olykor joggal, olykor jog nélkül igyekeznek a nem őshonos fafajokat visszaszorítani, ezért a legkedvezőbb termőhelyi adottságok mellett egyre kisebb területarányt képviselnek a nemes nyárok.

Fájának jó minősége, széles körű felhasználhatósága miatt mindig keresett a fapiacra, ezért természetes a gazdálkodók részéről az a törekvés, hogy a nemes nyárok termesztésére az árterületeken kívül egyéb alkalmas termőhelyeken is sor kerülhessen. A termőhelyi feltételek romlása jelentős kockázat a nemesnyár-termesztésben, ezért min-

den gazdálkodó elemi érdeke a termeszthetőségi feltételek (termőhelyi adottságok) pontos ismerete. Ehhez a témához ad igen értékes, hasznos, a gyakorlatban jól használható útmutatást a könyv, amely a szerző több évtizedes kutatómunkájának és gyakorlati megfigyeléseinek eredménye.

A szerző a bevezető után a „Nemesnyárok termőhelyi igénye általában” című fejezetben a nemes nyár legfontosabb ökológiai igényeit tárgyalja. Ebből kiderül, hogy mely klónok a kifejezetten **fényigényesek**, amit a növényterület kialakításánál alapvetően figyelembe kell venni. „A nyár (gyökérzet) levegőigénye” fejezetből kitűnik, hogy a nemes nyárok kifejezetten **levegőigényesek**, gyökereik igénylik a felső **40–50 cm-es talajréteg állandó átzellőzését**. „A nemesnyárok vízigénye” fejezetében a szerves anyag előállításához szükséges vízmennyiségre találunk konkrét adatokat, mivel a nemes nyárok köztudottan **nagyon vízigényesek**. „A nemesnyárok klímaigénye” fejezetében a nemes nyár termesztésben szerepet játszó két klímát említi a szerző. Az erdős sztyepp, esetleg a kocsánytalan tölgyes, ill. cseres klímában találkozhatunk állományaikkal, mivel **melegigényes** fajok. A klimatikus tényezők között a csapadéknak van kiemelt szerepe. „A nemesnyárok tápanyag (ásványi elem) igénye” fejezet rámutat arra, hogy a nemes nyárok gyors növekedéséhez vagy faanyag termeléséhez jelentős mennyiségű tápanyagra van szükségük. Idéz hazai és nemzetközi adatokat, amelyek segítségével becsülhetjük a növényekben levő tápanyag-mennyiséget, annak felhalmozódásának mértékét. Bemutatja a legfontosabb tápelemek hiánytüneteit.

A következő fejezet „A termőhelyi környezeti adottságok és a nemesnyárok termesztési lehetőségei”. Ebben a széles szakmai körökben is elfogadott termőhely-tipológiai rendszer alapján tárgyalja az egyes termőhelyeket összevetve a nemes nyárok termőhelyi igényével. A nemes nyárok termesztésében a termőhelyi tényezők közül döntő szerepe van a **hidrológiai** és a **talajviszonyoknak**, ennek megfelelően ezek a fejezetrészek sokkal részletesebbek. Útmutatást kapunk az egyes hidrológiai kategóriákkal jellemezhető termőhelyek hasznosításának mértékéről, a választható fafajokról, ill. az esetleges me-

liorációs beavatkozások lehetőségéről. A nemesnyár-termesztésben a másik fontos tényező a talaj. Megnevezi az egyes alkalmas genetikai talajtípusokat, elemzi az egyes fizikai talajfélések szerepét a nemesnyár-termesztés lehetőségében. Kitér a talaj szerkezetére, ami a levegőzöttséggel szoros összefüggésben van. Kiemelt szerep jut a termőréteg vastagságának, mivel csak a jó víz-, levegő- és tápanyag-ellátottsági szintek teszik lehetővé a gyors növekedést. A vízgazdálkodást befolyásoló talajadottságok ismertetésével a talajban előforduló kedvező vagy kedvezőtlen hatású talajrétegek szerepét tárgyalja a szerző. **Fontos a talajhibák ismerete és mélységi elhelyezkedése.** Útmutatásokat találunk arra, hogyan állapítsuk meg a termőréteg-vastagságot, milyen talajadottságokat kell meghatározni. A termőréteg vastagságának kategóriáinál a szerző figyelembe vette a klasszikus termőhely-feltérítés termőréteg vastagsági kategóriáit, azonban a nemes nyárok növekedési üteme megköveteli ezen kategóriák specifikusan a nemes nyárokra történő kidolgozását. Ennek szerepe a fafajválasztás mellett az állományok növekedésében van. **A talajok jó tápanyag-ellátottsága a nemesnyár-termesztés alapfeltétele.** Hazai viszonyok között számos termőhelyre javasolja a szerző a **tápanyag-utánpótlást, a műtrágyázást**, amit néhány vizsgálati eredmény is alátámaszt. A hazai erdészeti gyakorlat nem vagy csak igen ritkán (főként csemetekertek vonatkozásában) alkalmazza a tápanyag-kiegészítést, ez azonban javasolható valamennyi intenzíven nevelt vagy gyors növekedésű állományban. Érdemes ennek rentabilitásával is foglalkozni. Az üzemi gyakorlatban a rövid távú érdekek sokszor megelőzik a hosszú távúakét, hogy ennek mi az oka, azt mindenki maga gondolhatja végig. Ezért is tartjuk fontosnak a könyv e fejezetét, hogy **kiemelten kezeli a jó tápanyag-ellátottság szükségességét.** A nemesnyár-termesztés feltételei néhány esetben javíthatók meliorációval. Erre vonatkozóan néhány ötletet kaphatunk, hogyan lehet a fatermést növelni, a termesztést biztonságosabbá tenni. A termőhelyi adottságok intenzív kihasználásának célja a potenciális fatermő képesség legjobb kihasználása. Számos esetben hallhatjuk, hogy a nemes nyárok intenzív művelést igényelnek, amibe beletartozik a növényterület helyes megválasztása, az intenzív talajápolás stb. Fontos információ, hogy ér-

demes és szükséges az egyes termőhelyeken a **talajápolást 10–14 éves korig fenntartani** a biztos és jó hozam reményében. Ezzel ugyancsak rámutat a szerző arra, hogy a legjobb termőhelyein is jelentős növekedéscsökkenés következhet be az ápolások elmaradásának következtében. Végso soron az állományok léte is ettől függ.

A nyártermesztésben ez idő szerint 18 államilag elismert nyárfajta szerepel, ezek termőhelyi igénye számos tulajdonságban hasonló, azonban néhány fontosban eltérő. A nyárfatermesztés számos termőhely-típusban lehetséges, ezért a szerző a könnyebb áttekinthetőség végett **nyárfatermesztési termőhelyi csoportokat** különített el (Ia, Ib, IIa, IIb, IIIa, IIIb) a jótól a gyengébb termőhelyek felé haladva.

Ezek mellett a **nemesnyár-fajtacsoportokat** is megismerhetjük a termőhelyi igényük hasonlósága vagy eltérése alapján.

A könyv az utolsó fejezetében részletesen, táblázatos formában közli az egyes termőhelytípus változatokban adott vízgazdálkodási fok mellett az egyes nyárfatermesztési termőhelycsoportokba történő besorolást, a javasolható nyárfacsoportokat, a fajok várható növekedését és termesztési időtartamot. Megjegyzésként néhány hasznos információt kapunk az adott termőhely-típusváltozaton kínálókozó nyártermesztésre.

A függelékben 27 színes talajkép mindenki számára hasznos, informatív segítség az egyes talajtípusok felismeréséhez és a termőhely-típusváltozat meghatározásához, mivel ez a fajválasztás, ezen keresztül, a gazdálkodás alapja.

Végezetül kijelenthetjük, hogy egy igen hasznos, minden erdőgazdálkodó számára melegen ajánlható, a nemesnyár-termesztés alapjának tekinthető könyv született, amelyben megismerkedhetünk a nyárák termőhelyi igényével, a számukra legfontosabb talajadottságokkal, a termesztésbe vonható termőhelyek széles körével, azokon várható növekedésével, az egyes termőhelyeken alkalmazható technológiákkal. Szakmánknak igen hasznos és értékes termőhelyi szakirodalma született, amiért e lapok hasábjain is gratulálunk dr. Tóth Bélának fáradhatatlan szakmai tevékenységéért, munkabírásaért és kitartásáért és elért eredményeiért!

**Dr. Bidló András,
dr. Kovács Gábor**

Tóth Béla: Az aszály- és belvízhatást mérséklő erdőművelési technológiák. ERTI kiadvány, 14. sz., 2000.

A közeljövőre tervezett nagyszabású erdőtelepítési program jelentős részét alföldi területeken kell megvalósítanunk, de itt sok veszélyt okoz a kiszámíthatatlan időközökben visszatérő, aszályt hozó időszak. Az aszályt előidéző tényezők közül a klímára nem lehet befolyásunk, illetve az erdőgazdálkodás nem számolhat az öntözés lehetőségeivel. Több esélyünk van az aszályban szerepet játszó talajtani tényezők káros következményeinek elhárítására. Ehhez elsősorban a termőhelyi adottságokat kell ismernünk, a hidrológiai viszonyokban, a talajok levegő- és vízháztartásának ismeretében kell jártasnak lennünk, de sokat tehetünk a megfelelően választott erdőművelési technológiákkal is. Tóth Béla ez utóbbiakról ad összefoglaló áttekintést.

Az alap az alföldi erdőgazdasági tájak, tájrészek és tájrészek praktikus csoportosításában rejlik, ezek csoportosításával lehet az elhárítás eszközeit áttekinthető módon a gyakorlat számára ajánlani. A hangsúly a kötet ezen részében a termőhelyi adottságok bemutatásán van, elsősorban a tiszántúli szikes és kötött talajok sajátosságaival foglalkozik a szerző. Minden sorából érződik a több évtizedes tapasztalat. Elnagyobb a Nagy-Alföld másik, erdészeti oldalról megítélten talán fontosabb tájának, az előbbihez hasonlóan aszályérzékeny Duna-Tisza-közi homokhátnak a bemutatása.

Ezt a fejezetet logikusan követi a talajművelési technológiák bemutatása. Növeli a kötet használhatóságát az erdőtelepítésekkel kapcsolatos hatósági előírások ismertetése. Végül az erdőfásítások aszálykár-mérséklő szerepét méltatja és a belvizes területek erdősítésével foglalkozik.

A kötethez – számos értéke és gyakorlatias szemlélete ellenére – néhány bíráló megjegyzés is kívánczik. Ilyenek:

A kötet belső arányaiban a termőhelyen van a hangsúly, és ez így logikus, ám a címben ígért erdőművelésről a kelleténél kevesebb szó esik. Hiányoltam például a célt szolgáló csemeteművelés részleteiből megjelenítését, és sajnálom, hogy a közöltek közé nem épültek be azok az erdőtelepítési módszerek, amelyeket a közelmúltban el-

hunyt kiváló bugaci erdészvezető, dr. Horváth László több ezer hektáron sikerrel alkalmazott.

A termőhelyi részből hiányoltam a talajművelés levegőháztartásra gyakorolt hatásának méltatását. A mélyforgatás és más talajművelési eljárások ugyanis növelik a felszínközeli talajrétegek pórus-térfogását, ez megkönnyíti a víz gyorsabb talajba jutását, másrészt a levegő a talajkotórészek közül az, amelyiknek legkisebb a fajhője, de leggyengébb a hővezető képessége. Ezért bár a felszíni talajréteg erősebben felmelegszik, a hő nehezebben vezetődik a talaj mélyebb, nedvességet tároló rétegébe, és ezzel ezek az aszály idején fontos vízkészletek jobban megőrizhetők.

A felszíni humuszos rétegek mélybeforgatásának előnyeik kívül említésre érdemes lett volna Babos Imre altalaj-trágyázási próbálkozásainak említése is.

A fentiek ellenére is a gyakorlat által jól hasznosítható ismereteket tartalmazó kötetet vehetünk kézbe, ajánljuk mindazoknak, akik az alföldi térségekben (Kisalföldön is) erdősítésekkel foglalkoznak akár tanult szakemberként, akár újonnan erdőtulajdonos laikusként.

Dr. Szodfridt István

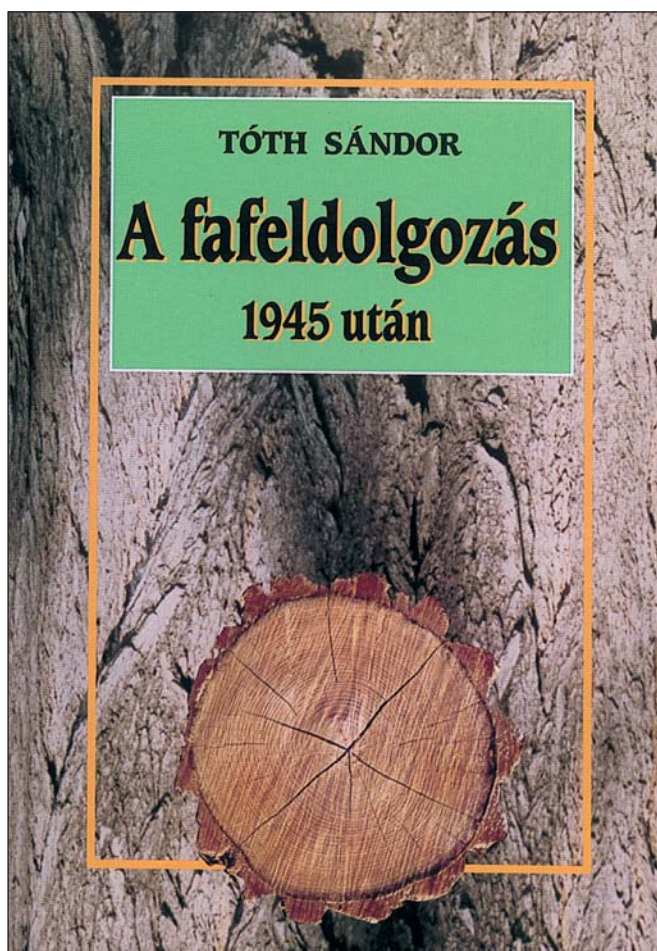
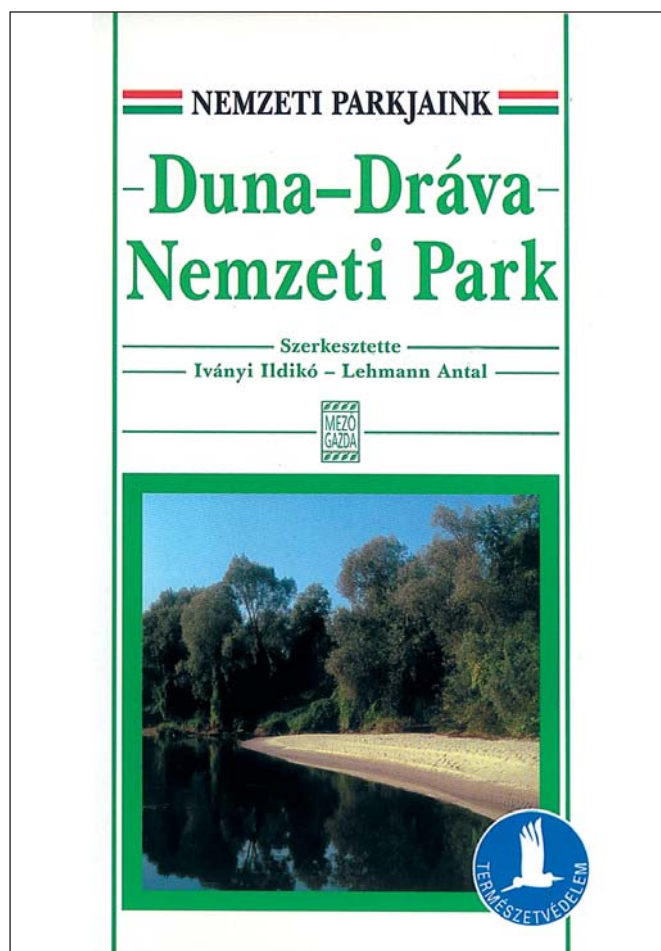
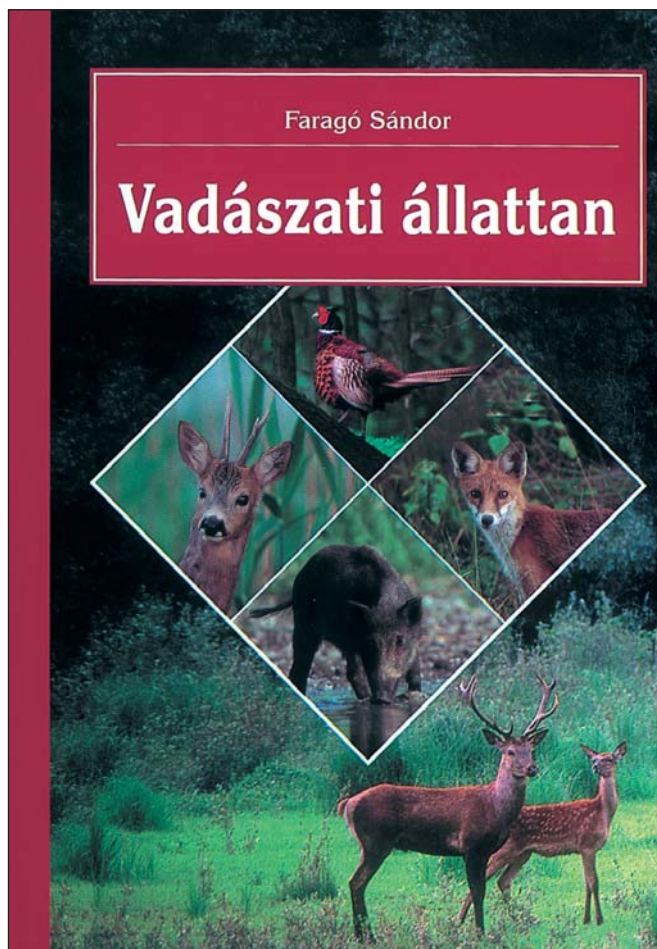
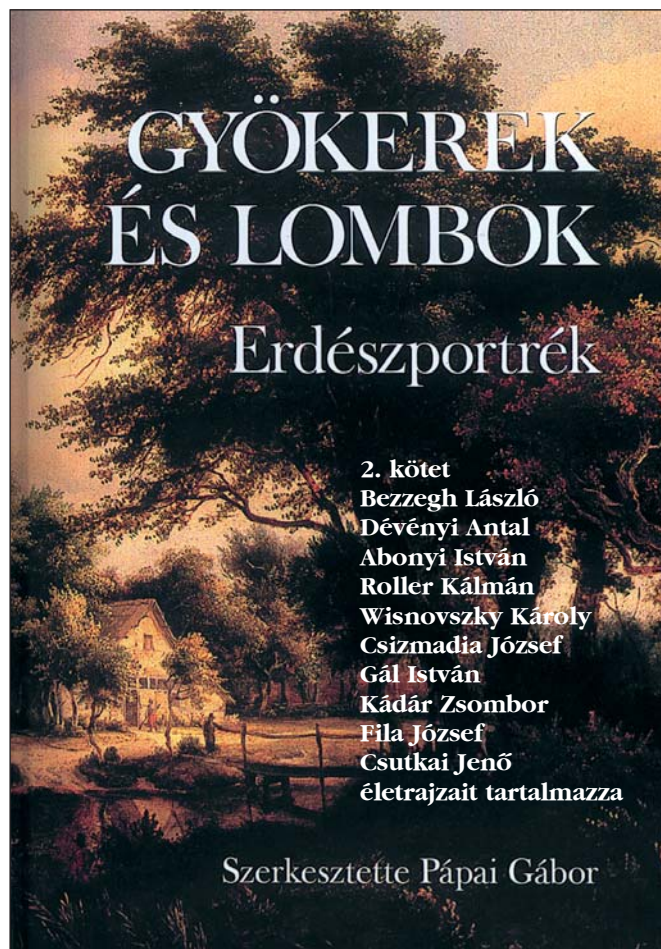
Az erdő levél-biomasszája

Az erdők levél-biomasszájának tömegét nagy átlagban 4000 kg/ha/év nagyságúnak becsülik, a lehullott avarból a tápelemek visszatérülésének mértékét átlagosan a következő mértékűre teszik: 80–120 kg N, 8–12 kg P, 40–120 kg K és 20–60 kg Ca hektáronként. A számok jelzik, hogy az erdő fatermő képességének alapjául szolgáló tápelemvisszatérülés ellen dolgoznak ott, ahol az avart összegereblyézve elviszik az erdőről. Ez a gyakorlat még magánerdőkben sem követhető.

A talajromlás következményeiről

A talajromlás következményei miatt évente 850 millió ember éhezik a száraz trópusi területeken. Leginkább Afrikában a Szaharától délre fekvő területeken kell ezzel számolni, de bajok vannak a dél-amerikai Andok vidékén is. Egyedül Indiában 13 millió hektárt tekintenek kopárnak, és az állami tulajdonban lévő mintegy 20 millió hektáros erdőterületnek kb. egyharmada szorult talajvédelmi intézkedésekre.

Ref.: **Dr. Szodfridt István**

Bauer R.–Kenyeres Z. (szerk.): 40 éves a „Bakony természeti képe” kutatási program Tények, képek, emlékek

A Bakony hazánk erdősült hegyvidékeinek egyik legszebbike. Változatos geológiai adottságai, ritka és szép növényfajokban bővelkedő hegyoldalai, gazdag állatvilága, kiváló erdei méltán vonzották a természet élő és élettelen részének kutatóit. A gyakori erdőgazdák közül nem egy itt tette nevét ismertté és vált kiváló kutatóként, oktatóként, közéleti emberként elismert személyiséggé. Elég csak *Csötönyi József, Majer Antal, Márkus László* vagy *Tallós Pál* nevét említenünk.

A Bakony értékeit, szépségét korán felismerték a természetbúvárok. 1961-ben a Zirci Term. tud. Múzeum köré csoportosulva kutatóközösséget alakítottak. Az immár több, mint 40 éve folyó rendszeres kutatásokról kaphatunk képet a kötetből. Jól áttekinthető ismertetést látunk a résztvevőkről, vállalt kutatási témájukról. A fent felsorolt erdészek szintén aktív szereplői voltak a kutatómunkának. Külön könyvrészletben színes kalandokról, érdekes élményekről olvashatunk. A természetkutatás öröme, egy-egy sikeres felfedezés gyönyörűsége sugárzik a rövidke ismertetésekből. Ugyanazt a lelkes örö-

met érezhetjük ki a sorokból, mint amit mi erdészek is nap mint nap érezhetünk, ha a napi kötelező feladatainkon kívül is figyelő szemmel fürkesszük a ránk bízott

erdő ezernyi színes eseményét, ismerjük a minket körülfogó világ alkotóelemeit és a közöttük felfedezhető kapcsolatokat elraktározhatjuk emlékezetünkben.

Örülünk ennek a szép kiállítású összefoglalónak, bár több lenne belőle hazánk más szép tájairól.

Ismertette: **dr. Szodfridt István**

Új elnök a Táj- és Környezetfejlesztési Szakosztály élén

Az OEE Táj- és Környezetfejlesztési Szakosztálya 2002. március 19-én tartotta tisztújító ülését a meghirdetett Bp. Fő u. 68. sz. alatt kijelölt helyiségében. Az ülést a szakosztály elnöke nyitotta meg. Szót adott *Schmotzer András* OEE Választási Bizottság elnökének a Választási szabályok lényegi vonatkozásai ismertetésére. Ezt követően bejelentette, hogy az előző ülésen *dr. Tarján Lászlóné* kapott felhatalmazást a szakosztály vezetőségválasztása előkészítésére és az ülés levezetésére. Leköszönő elnökként megállapította, hogy a szakosztály a nehéz körülmények ellenére számos időszerűkérdésekben nyilvánított vé-

leményt, jelölt meg eligazodási pontokat. Az eredmény, amelyet a héten a szakosztály megjelentett közös szándékából fakadónak tekinthető és az ehhez nyújtott támogatást megköszönte. Örömet fejezte ki az együttműködési készséget, az eddigi bizalomért. Számára az is nyilvánvaló, hogy a február 27-én és a most jelenlévők elkötelezetek a szakosztály felvállalt tevékenységének a folytatása mellett, majd be-

jelentette, hogy a szakosztály vezetőségét nem vállalja tovább és szeretné, ha új kollega venné át a „stafétabotot”. Ezt követően az elnöklést átadta *dr. Tarján Lászlónak* választás elnökének, aki egyben a levezető elnöki tisztelet is betölti. Az elnök megállapította, hogy a szakosztály nem határozatképes. Az 50%-ot meghaladó határozatképességhez 1 fő hiányzik, ezért az ülést 1 óra múlva, 11 órai kezdettel összehívja. Időközben 1 fő érkezéssel a létszám határozatképessé válik, illetve a választás lebonyolításának segítésére *dr. Sárosi Árpádot* a bizottság tagjává megválasztják. A határozatképes ülésen az elnök javaslatokat kér az új elnök és titkár személyére. Jelenlévők a vélemények elhangzása után *dr. Sárosi András* és *dr. Pájer József* személyében, szakmai tevékenységük alapján is igen alkalmas vezetői párost ajánlanak a szakosztály vezetésére. Az elnök azon kérdésére, hogy nevezettek vállallják-e az elnöki, ill. titkári teendőket ellátását, *dr. Sárosi András* előadja, hogy vállalni tudja az elnöki tisztséget – miután hamarosan Budapestre költözik –, ha a leköszönő elnöktől és a társaságtól kellő támogatást kap, ill. *dr. Pájer Józseffel* társelnöki megosztásban végezhetik a teendőket. Ilyen megosztásban *dr. Pájer J.* is vállalja a további feladatellátást. A leköszönő elnök megnyugvással veszi a vállalást. Megígéri, hogy „tiszteletbeli elnök jelleggel” biztosítja a jelöltek az igényelt mértékű támogatásáról és segítéséről. A titkos szavazás megejtése után a szakosztály nevezettek személyében megválasztotta új vezetőségét.

Levezető elnök gratulál az új tisztségviselőknek, megköszöni a tagság nevében is *dr. S. Nagy László* eddigi elkötelezett munkáját és átadja az új elnöknek a tisztelet. *Dr. Sárosi András* maga és társa nevében megköszöni a bizalmat, néhány gondolatban jelezi a szakosztállyal összefüggő jövőbeni elképzeléseit, számítva a tagság és a leköszönő elnök ígervényeire. Ezt követően az ülést berekesztette.

Dr. S. Nagy L./Dr. Tarján L.-né

Szombathelyi Erdészeti Rt.
9700 Szombathely, Zanati u. 26.

☎ 00/36/94/329-977
Fax.: 00/36/94/329-973

A Szombathelyi Erdészeti Rt. értékesítésre felkínálja az alábbi eszközeit:

HIAB 650 hidraulikus daru	1 db
ZETOR Crystal mg. traktor	2 db
CAMBIO kéregzőgépjármű	3 db
IFA-W-50 tehérgépjármű	1 db
UAZ 452 körablakos targonca	1 db
UAZ 452 9+1 szem. mikrobusz	1 db
IZS 2715 furgon	1 db
ROBUR LO3000 autóbusz	1 db
R-12 tip. Úthenger (román)	1 db
SGW-160 tip. Gumihenger	1 db
ZEPHIR kompresszor	1 db

Az eszközök általában üzemképes, néhány berendezésnél hiányos állapotban vannak.

Érdeklődni lehet: Markó Gyula műsz. ell. csop. vezetőnél az Rt. Központjában a 06/94/329-977 vagy a 06/30/93-65-723 telefonon

A gépek megtekinthetők telefon egyeztetés után az Rt. Szombathelyi; Sárospataki; Vasvári ill. Szentgotthárdi géptelepein.

Keresünk a Kőszegi hegységbe fakitermelő brigádokat lehetőleg LKT csörlős traktorral. Érdeklődni lehet: Tompa Miklós fahas. műsz. vezetőnél a 06/30/93-65-643 telefonon.